

PRAWO KONSTYTUCYJNE

Kazusy

redakcja naukowa Monika Florczak-Wątor

Monika Florczak-Wątor, Paulina Jabłońska
Kacper Koman, Michał Matusiak
Kamil Prokopowicz, Ziemowit Syta

PRAWO KONSTYTUCYJNE

Kazusy

redakcja naukowa Monika Florczak-Wątor

Monika Florczak-Wątor, Paulina Jabłońska
Kacper Koman, Michał Matusiak
Kamil Prokopowicz, Ziemowit Syta

Stan prawny na 30 kwietnia 2020 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Piotr Tuleja

Wydawca

Joanna Dzwonnik

Redaktor prowadzący

Joanna Otówek

Opracowanie redakcyjne

Anna Krzesz

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Autorami poszczególnych kazusów są:

Paulina Jabłońska: 1.5, 1.8, 2.7, 2.8, 3.7, 3.8, 4.6, 4.7, 5.6, 5.7, 6.7, 6.8, 7.6, 7.7, 8.3

Kacper Koman: 1.1, 1.10, 2.2, 2.10, 3.1, 3.2, 4.1, 4.8, 5.1, 5.8, 6.1, 6.9, 7.1, 7.8, 8.4

Michał Matusiak: 1.6, 1.7, 2.3, 2.4, 3.4, 3.6, 4.2, 4.3, 5.3, 5.4, 6.4, 6.5, 7.3, 7.4, 8.2

Kamil Prokopowicz: 1.3, 1.4, 2.5, 2.6, 3.5, 3.9, 4.4, 4.5, 5.5, 5.9, 6.3, 6.6, 7.5, 7.9, 8.1

Ziemowit Syta: 1.2, 1.9, 2.1, 2.9, 3.3, 3.10, 4.9, 4.10, 5.2, 5.10, 6.2, 6.10, 7.2, 7.10, 8.5

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-981-1

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	9
WPROWADZENIE	11
Rozdział I	
TECHNIKA ROZWIĄZYWANIA KAZUSÓW	17
Rozdział II	
KAZUSY	26
1. Zagadnienia od nr 1 (źródła prawa)	
do nr 4 (status deputowanych)	27
Kazus nr 1.1	27
Kazus nr 1.2	29
Kazus nr 1.3	31
Kazus nr 1.4	33
Kazus nr 1.5	35
Kazus nr 1.6	37
Kazus nr 1.7	39
Kazus nr 1.8	41
Kazus nr 1.9	42
Kazus nr 1.10	43
2. Zagadnienia od nr 1 (źródła prawa)	
do nr 5 (parlament)	45
Kazus nr 2.1	45
Kazus nr 2.2	47
Kazus nr 2.3	49
Kazus nr 2.4	51

Kazus nr 2.5	53
Kazus nr 2.6	55
Kazus nr 2.7	57
Kazus nr 2.8	58
Kazus nr 2.9	59
Kazus nr 2.10	60
3. Zagadnienia od nr 1 (źródła prawa)	
do nr 6 (Rada Ministrów)	62
Kazus nr 3.1	62
Kazus nr 3.2	64
Kazus nr 3.3	66
Kazus nr 3.4	68
Kazus nr 3.5	70
Kazus nr 3.6	72
Kazus nr 3.7	74
Kazus nr 3.8	76
Kazus nr 3.9	77
Kazus nr 3.10	79
4. Zagadnienia od nr 1 (źródła prawa)	
do nr 7 (Prezydent RP)	81
Kazus nr 4.1	81
Kazus nr 4.2	83
Kazus nr 4.3	85
Kazus nr 4.4	87
Kazus nr 4.5	89
Kazus nr 4.6	91
Kazus nr 4.7	92
Kazus nr 4.8	93
Kazus nr 4.9	95
Kazus nr 4.10	97
5. Zagadnienia od nr 1 (źródła prawa)	
do nr 8 (Trybunał Konstytucyjny)	99
Kazus nr 5.1	99
Kazus nr 5.2	101
Kazus nr 5.3	103
Kazus nr 5.4	105
Kazus nr 5.5	107

Kazus nr 5.6	109
Kazus nr 5.7	110
Kazus nr 5.8	111
Kazus nr 5.9	113
Kazus nr 5.10	115
6. Zagadnienia od nr 1 (źródła prawa) do nr 9 (zrzeszenia, zgromadzenia i związki wyznaniowe)	116
Kazus nr 6.1	116
Kazus nr 6.2	118
Kazus nr 6.3	120
Kazus nr 6.4	122
Kazus nr 6.5	124
Kazus nr 6.6	126
Kazus nr 6.7	128
Kazus nr 6.8	129
Kazus nr 6.9	130
Kazus nr 6.10	132
7. Zagadnienia od nr 1 (źródła prawa) do nr 11 (Trybunał Stanu)	133
Kazus nr 7.1	133
Kazus nr 7.2	135
Kazus nr 7.3	137
Kazus nr 7.4	139
Kazus nr 7.5	141
Kazus nr 7.6	143
Kazus nr 7.7	144
Kazus nr 7.8	145
Kazus nr 7.9	147
Kazus nr 7.10	149
8. Zagadnienia od nr 1 (źródła prawa) do nr 14 (władza sądownicza)	150
Kazus nr 8.1	150
Kazus nr 8.2	152
Kazus nr 8.3	154
Kazus nr 8.4	155
Kazus nr 8.5	157

Rozdział III	
PODPowiedzi do KAZUSÓW	159
WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH	257
WYKAZ ORZECZEŃ TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO ...	259
INDEKS ZAGADNIEŃ PORUSZANYCH W KAZUSACH	261
O AUTORACH	263

WYKAZ SKRÓTÓW

Dz.U.	– Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
KRS	– Krajowa Rada Sądownictwa
M.P.	– Monitor Polski
NBP	– Narodowy Bank Polski
NIK	– Najwyższa Izba Kontroli
OTK, OTK-A, OTK-B	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego (seria A, B)
PKB	– produkt krajowy brutto
PKW	– Państwowa Komisja Wyborcza
RM	– Rada Ministrów
RPO	– Rzecznik Praw Obywatelskich
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TS	– Trybunał Stanu

WPROWADZENIE

Praca każdego prawnika zajmującego się praktyką prawniczą polega na rozwiązywaniu różnego rodzaju kazusów. Jedne z nich są prostsze, czasem powtarzalne, inne bardziej skomplikowane, rzadko spotykane. W jednych podstawową trudnością jest właściwe zrekonstruowanie stanu faktycznego, w innych problematyczny jest stan prawny i ustalenie relewantnych dla danej sprawy przepisów. Rzadko istnieje tylko jedno możliwe rozwiązanie problemu prawnego pojawiającego się na tle danego stanu faktycznego. Najczęściej prawnie dopuszczalnych jest kilka rozwiązań, z których prawnik musi umieć wybrać to najlepsze, najbardziej optymalne, racjonalne, opłacalne. Umiejętność rozwiązywania kazusów musi zatem w jednakowym stopniu posiadać sędzia, adwokat, prokurator czy radca prawny. Przedstawiciele tych zawodów rozwiązują oczywiście w swojej praktyce prawniczej różne kazusy, dotyczące różnych problemów i różnych dziedzin prawa, ale technika, którą stosują, jest podobna. Wiedzę i umiejętności potrzebne do rozwiązania kazusu każdy przyszły prawnik powinien nabyć i wyćwiczyć w trakcie studiów prawniczych. W swojej dalszej karierze sędziego, prokuratora, adwokata czy radcy prawnego ową wiedzę i umiejętności powinien rozwijać i udoskonalać.

Celem niniejszej publikacji, adresowanej przede wszystkim do studentów studiów prawniczych, jest pomoc w opanowaniu techniki rozwiązywania kazusów z zakresu prawa konstytucyjnego. Kazusy, które student tu znajdzie, zawierają wymyślone historie, mniej lub bardziej prawdopodobne, w których występują rzeczywiste i wymagające rozwiązania problemy prawne. Wszystkie kazusy dotyczą problematyki

stosowania Konstytucji RP z 1997 r. oraz aktów prawnych, które ustawę zasadniczą wykonują i rozwijają. Niektóre opisane w kazusach historii nawiązują do problemów już kiedyś zaistniałych w praktyce stosowania Konstytucji RP przez organy władzy publicznej. Inne opisane zdarzenia fikcyjne, które czytelnik w tych kazusach znajdzie, mogą wydawać się irracjonalne i zupełnie nieprawdopodobne. Nie oznacza to jednak, że takie niemożliwe do wyobrażenia zdarzenia nigdy nie zaistnieją. Praktyka ustrojowa dostarcza bowiem wielu przykładów działań organów władzy publicznej, które nie mieszczą się w jakichkolwiek schematach racjonalnego myślenia prawniczego. To co w świetle przepisów prawnych wydaje się niemożliwe, w rzeczywistości może zatem zaistnieć, rodząc konkretne problemy prawne wymagające rozwiązania. Parafrazując słowa Hamleta z dramatu Wiliama Shakespeare'a, można więc powiedzieć, że jest więcej problemów prawnych na ziemi i w niebie, niż potrafią to przewidzieć prawnicy. W prawie nie ma zatem problemów czysto teoretycznych, każdy może kiedyś stać się problemem realnym, z którym prawnicy będą musieli się zmierzyć.

Technika rozwiązywania kasusów została przybliżona czytelnikowi w rozdziale I niniejszej publikacji. Wskazano tam specyfikę kasusów z zakresu prawa konstytucyjnego, szczególny charakter przepisów ustrojowych oraz szczególne zasady ich wykładni i stosowania, a także podstawowe problemy związane z rozwiązywaniem tego rodzaju kasusów. Technikę rozwiązywania kasusów wyjaśniono nie tylko teoretycznie, ale również praktycznie na przykładzie konkretnych wycinkowo ujętych stanów faktycznych. Warto zaznaczyć, że choć technika rozwiązywania kasusów rządzi się pewnymi uniwersalnymi zasadami, to jednak warsztat pracy każdego prawnika jest inny. Prawnicy w różny sposób przygotowują bowiem opinie prawne, formułują pozwy czy apelacje, prezentują argumentację prawną, przekonują do swoich racji. Każdy prawnik powinien sam wypracować i rozwinąć swój własny warsztat prawniczy. Stąd w rozdziale I nie staramy się pokazać idealnego sposobu rozwiązania kasusu, bo taki zapewne nie istnieje, lecz raczej przedstawić główne problemy techniczne, z którymi prawnik (a także student studiów prawniczych) musi się zmierzyć, rozwiązując kasus.

Rozdział II jest zbiorem bardzo różnorodnych kasusów dotyczących tematyki sytuującej się w obrębie prawa konstytucyjnego. Staraliśmy się, by kasusy miały charakter kompleksowy i nie ograniczały się do problemów dotyczących jednego konkretnego zagadnienia. Żeby ułatwić czytelnikowi sprawne poruszanie się w tym „gąszczu” mniej lub bardziej prawdopodobnych historyjek kasusowych, postanowiliśmy zakres tematyczny poszczególnych rozdziałów powiązać z tokiem uniwersyteckiego kursu z prawa konstytucyjnego. Punktem wyjścia był dla nas kurs z tego przedmiotu oferowany studentom pierwszego roku Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kolejność omawiania poszczególnych zagadnień w ramach tego kursu prezentuje „Wykaz zagadnień” otwierający rozdział II. Podobnie uporządkowane zostały testy i pytania otwarte w ramach pierwszej części publikacji, której kontynuację (część drugą) stanowi niniejsza praca¹. Naszym celem było bowiem stworzenie publikacji dwuczęściowej, pomocnej studentom w nauce prawa konstytucyjnego, w ramach której obie części korespondowałyby tematycznie ze sobą i wzajemnie się uzupełniały. W dalszej części rozdziału II uporządkowano wszystkie kasusy w kolejnych ośmiu podrozdziałach z uwzględnieniem wspomnianego „Wykazu zagadnień”. W każdym kolejnym rozdziale do materii pojawiającej się w poprzednim rozdziale dodawane są nowe zagadnienia, wedle kolejności ich ujęcia w „Wykazie zagadnień”. Zakres tematyczny kasusów zawarty w poszczególnych rozdziałach wynika z tytułów tych rozdziałów, które również nawiązują do wspomnianego „Wykazu zagadnień”.

Ostatni rozdział III zawiera odpowiedzi, które mają studentowi pomóc w samodzielnym rozwiązaniu kasusów zawartych w rozdziale II. W kluczu do każdego kasusu nie tylko wskazano problemy wymagające rozwiązania, ale również zamieszczono wskazówki dotyczące sposobu ich rozwiązania, w tym również relewantne dla danego stanu faktycznego przepisy. Pewnym ułatwieniem w zakresie identyfikacji problemów prawnych wymagających rozwiązania są pytania

---

¹ Zob. *Prawo konstytucyjne. Testy, pytania i odpowiedzi*, red. M. Florczak-Wątor, Warszawa 2020.

zamieszczane bezpośrednio pod treścią przypadku. Rozwiązanie przypadku nie może jednak polegać wyłącznie na udzieleniu odpowiedzi na te pytania, o czym jeszcze będzie mowa w rozdziale poświęconym technice rozwiązywania przypadków. Te ułatwienia w postaci pytań pod treścią poszczególnych przypadków postanowiliśmy stopniować, stąd też pod pierwszymi przypadkami z każdego rozdziału pytania te są bardzo szczegółowe, pod kolejnymi bardziej ogólne, a pod ostatnimi zastąpiono je ogólnym poleceniem oceny przedstawionego stanu faktycznego w świetle obowiązujących przepisów prawnych.

Kazusy, podobnie jak klucze do nich, mają charakter autorski, stąd też, choć wprowadziliśmy pewne konieczne ujednolicenia, staraliśmy się zachować specyficzne i charakterystyczne dla poszczególnych autorów pomysły na fabułę przypadku i odpowiedź w jego rozwiązaniu. Dążyliśmy do tego, aby każdy przypadek był ciekawy sam w sobie i tworzył pewną zamkniętą i spójną historię nasyconą różnego rodzaju problemami prawnymi. Autorami wszystkich przypadków są studenci Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego: Pani Paulina Jabłońska, Pan Kacper Koman, Pan Michał Matusiak, Pan Kamil Prokopowicz oraz Pan Ziemowit Syta. Wszyscy ci studenci aktywnie działają w ramach Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa, będącego najstarszą, istniejącą od 1851 r., studencką organizacją naukową na Uniwersytecie Jagiellońskim. Korzystając ze swoich doświadczeń związanych z własnym przygotowaniem do egzaminu z Prawa konstytucyjnego oraz późniejszym przygotowaniem do tego egzaminu swoich młodszych kolegów w ramach zajęć dydaktycznych oferowanych im przez Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego TBSP UJ, studenci ci postanowili stworzyć publikację kompleksowo przygotowującą do tego egzaminu i jego trzech części: testów, pytań opisowych i przypadków. Niniejsza publikacja, będąca drugą częścią tego zamysłu, stanowi jednocześnie jego finalizację. Za pomoc na etapie opracowania koncepcji tej pracy oraz konsultacje dotyczące różnych jej fragmentów pragniemy podziękować pracownikom i doktorantom Katedry Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Szczególne podziękowania, za przygotowanie recenzji wydawniczej, kierujemy na ręce kierownika Katedry Prawa Konstytucyjnego UJ, Pana Profesora Piotra Tulei.

Mamy nadzieję, że niniejszy zbiór kasusów będzie pomocny nie tylko studentom Uniwersytetu Jagiellońskiego przygotowującym się do egzaminu z prawa konstytucyjnego, ale również studentom innych uczelni, a także absolwentom studiów prawniczych przystępującym do egzaminów na aplikacje prawnicze. Publikację tę kierujemy również do osób prowadzących zajęcia z prawa konstytucyjnego na różnych polskich uczelniach. Wiedząc, jak wiele wysiłku wymaga przygotowanie ciekawego przypadku zawierającego intrygujące problemy z zakresu prawa konstytucyjnego, mamy nadzieję, że kasusy zawarte w tym zbiorze uznają oni za wartościowe i warte wykorzystania w pracy dydaktycznej.

Monika Florczak-Wątor

Rozdział I

TECHNIKA ROZWIĄZYWANIA KAZUSÓW

Kazusy to opisy różnego rodzaju faktów prawnych (zdarzeń bądź działań prawnych), które podlegają ocenie z punktu widzenia obowiązujących regulacji prawnych. Aby fakty te ocenić, prawnicy w pierwszej kolejności muszą ustalić ich przebieg, i czynią to na różne sposoby, w zależności od tego, w jakim celu kasus rozwiązują. Sędzia, ustalający stan faktyczny, prowadzi postępowanie dowodowe, w ramach którego wysłuchuje stron postępowania i wezwanych świadków, zapoznaje się z dokumentami urzędowymi i prywatnymi, a także opiniami przygotowanymi przez specjalnie w tym celu powołanych biegłych, a czasem nawet dokonuje oględzin na miejscu zdarzenia. Podobne możliwości rekonstrukcji stanu faktycznego ma prokurator, który w celu ustalenia przebiegu zdarzenia gromadzi różne dowody, które następnie wraz z aktem oskarżenia przekazuje do sądu. Z kolei adwokat lub radca prawny swój obraz zdarzenia, które będzie podlegać ocenie prawnej, buduje przede wszystkim w oparciu o rozmowę z klientem, czyli z osobą, która w zdarzeniu tym bezpośrednio uczestniczyła lub też w jakiś sposób została dotknięta jego skutkami. Poprawna rekonstrukcja stanu faktycznego ma kluczowe znaczenie dla jego oceny prawnej. Zdarzenia różne, choćby nawet podobne, są w prawie różnie oceniane. Różnej ocenie podlegają również te same zdarzenia, jeśli mają one miejsce w odmiennych okolicznościach, a główni bohaterowie tych zdarzeń do ich przebiegu podchodzą z odmiennym nastawieniem. Pamiętać również należy o tym, że mimo zwiększających się nieustannie możliwości pozyskiwania i wykorzystywania różnorodnych dowodów, nie zawsze prawnikom udaje się odtworzyć faktyczny

przebieg danego zdarzenia. Najczęściej zaś obraz zdarzenia zrekonstruowany przez sędziego, prokuratora i pełnomocnika procesowego, w oparciu o dostępne im środki dowodowe, jest różny, czasem nawet diametralnie odmienny. Oczywiście jest zatem, że w takiej sytuacji ocena prawna tego zdarzenia dokonana przez pryzmat tych samych przepisów nie będzie identyczna.

Studenci studiów prawniczych, do których przede wszystkim niniejsza publikacja jest adresowana, nie muszą na szczęście prowadzić skomplikowanego postępowania dowodowego w celu ustalenia, jak wyglądało przedstawione im do oceny prawnej zdarzenie. Kazusy rozwiązywane w czasie zajęć uniwersyteckich lub na egzaminie kończącym te zajęcia są bowiem prezentowane w postaci gotowego już i opisanego przebiegu wydarzeń. Opis ten nigdy nie jest tak dokładny, aby rozwiewał wszelkie możliwe wątpliwości co do poszczególnych elementów konkretnego zdarzenia, które pojawiają się w trakcie lektury kasusu. Z góry jednak wiemy, że jest to opis zamknięty, w tym sensie że zakładamy brak możliwości jego doprecyzowania przez ustalenie, jak faktycznie dane zdarzenie wyglądało. Student nie może zatem we własnym zakresie dodawać do opisu danego zdarzenia tych elementów, które w opisie tego zdarzenia nie zostały uwzględnione. Jeśli są one istotne dla rozwiązania danego problemu, to należy założyć, że elementy te zarówno wystąpiły, jak i nie wystąpiły. Innymi słowy, należy rozważyć dwa warianty tego zdarzenia, z których jeden ów istotny element będzie zawierał, a drugi tego elementu zawierać nie będzie.

Zdarzenia opisywane w kasusach uniwersyteckich są z reguły fikcyjne. Fikcyjni są również bohaterowie, którzy w kasusach tych „występują”. Problemy prawne, które na tle opisywanych zdarzeń się pojawiają, mają jednak realny wymiar, niezależnie od tego, jak duże jest prawdopodobieństwo ich wystąpienia w rzeczywistości. Co więcej, analogiczne problemy prawne mogą zaistnieć na tle różnych stanów faktycznych. Może się zatem zdarzyć, że problem prawny rozważany – jak to prawnicy podkreślają – wyłącznie „teoretycznie” pojawi się kiedyś w praktyce, choć na tle zupełnie innego zdarzenia aniżeli zdarzenie opisane w kasusie uniwersyteckim. Dostrzeżenie

uniwersalności owego problemu prawnego pozwala nam na stosowanie analogicznych sposobów jego rozwiązywania mimo zmieniających się zdarzeń, w kontekście których problem ten występuje. Na tym właśnie mechanizmie korzystania z wypracowanych już rozwiązań problemów prawnych opiera się całe orzecznictwo sądowe. Współczesne sądy, nie tylko w państwach systemu *common law* (prawa precedensowego), ale również w państwach systemu *civil law* (prawa ustawowego), poszukując rozwiązań problemów pojawiających się na tle nowych spraw, analizują sprawy już wcześniej rozstrzygnięte, w których te same lub podobne problemy się pojawiły. Im wyższą pozycję w hierarchii sądownictwa zajmuje sąd, który przyjął określone rozwiązanie danego problemu, im większym autorytetem sąd ten się cieszy i im bardziej doświadczeni sędziowie w nim orzekają, tym bardziej jest prawdopodobne, że takie właśnie rozwiązanie tego konkretnego problemu upowszechni się w sądach niższej instancji, które będą orzekać w nieco innych, choć podobnych sprawach.

Jakie znaczenie powyższe rozważania mają dla studenta studiów prawniczych, który podejmuje próbę rozwiązywania kasusu dydaktycznego? Otóż mają znaczenie bardzo duże, bo wynika z nich, że warto studiować nie tylko teksty aktów prawnych, ale również orzecznictwo sądowe i poglądy doktryny prawniczej wyrażane w literaturze. Tam właśnie bardzo często można odnaleźć rozwiązania trudnych problemów prawnych, podobnych do opisanych w kasusach dydaktycznych. W orzecznictwie sądowym znajdziemy rozwiązania tych problemów w kontekście konkretnych – mniej lub bardziej podobnych – stanów faktycznych, a w literaturze – rozwiązania zaproponowane w sposób bardziej teoretyczny i abstrakcyjny, ale z drugiej strony również bardziej uniwersalny (w sensie możliwości ich zastosowania). Ta możliwość korzystania z bogatego dorobku judykatury i doktryny jest ułatwiona przez powszechną dostępność orzecznictwa sądowego i literatury prawniczej w elektronicznych bazach informacji prawnej, z których korzystają obecnie wszyscy prawnicy. Dostęp do tych baz mają również studenci studiów prawniczych i o tej dodatkowej możliwości przy rozwiązywaniu kasusów uniwersyteckich powinni oni pamiętać.

Oczywiście nie wszystkie problemy prawne występujące w kasusach uniwersyteckich są na tyle skomplikowane, że wymagają od studenta poszukiwania potencjalnych sposobów ich rozwiązania w orzecznictwie sądowym czy w literaturze prawniczej. Nie oznacza to jednak, że do rozwiązania tych prostych problemów wystarcza sama dostępność treści aktów prawnych. Student musi bowiem posiadać również umiejętność sprawnego poruszania się w systemie prawa obowiązującego, a przynajmniej w tej jego części, której dotyczy rozwiązywany kasus. Owa umiejętność sprawnego poruszania się obejmuje zaś również umiejętność wyszukiwania adekwatnych dla danej sytuacji faktycznej przepisów prawnych, a ta umiejętność z kolei uwarunkowana jest posiadaniem umiejętności uogólniania poszczególnych przypadków. Przepisy prawne sformułowane są bowiem w sposób generalny i abstrakcyjny, a zdarzenie opisane w kasusie dotyczy najczęściej bardzo konkretnego zachowania określonej osoby. Student musi zatem dokonać subsumpcji, a zatem zakwalifikowania tego kazuistycznie określonego stanu faktycznego za pomocą jego odniesienia do zakresu zastosowania danego przepisu prawnego (normy prawnej).

Jeśli więc w kasusie podlegającym kwalifikacji elementem stanu faktycznego jest przyjęcie przez rząd rozporządzenia zakazującego obywatelom wejścia do lasu czy parku, to subsumpcja będzie polegała na ustaleniu, że tego rodzaju regulacja ogranicza możliwość korzystania przez obywateli z konstytucyjnie im gwarantowanej wolności poruszania się, a zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji „ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanowione tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”. Artykuł 31 ust. 3 Konstytucji nic nie mówi o zakazie wchodzenia do parków i lasów, a zatem bezpośrednio wydaje się nie odnosić do opisanej w kasusie regulacji prawnej, wydanej w formie rozporządzenia. Dopiero wówczas, gdy uświadomimy sobie, że zakaz wchodzenia do parków i lasów jest ograniczeniem naszych konstytucyjnych praw i wolności, będziemy w stanie dostrzec, że wprowadzenie zakazu opisanego w kasusie jak najbardziej objęte jest zakresem

zastosowania art. 31 ust. 3 Konstytucji. Co więcej, będziemy mogli ocenić w świetle tego ostatniego przepisu zarówno sposób wprowadzenia tego ograniczenia, jak i jego dopuszczalność. Przepis ten przesądza, że ograniczenie musi być wprowadzone w formie ustawy, a nie rozporządzenia. Problem zastosowania właściwego rodzaju aktu normatywnego w tym wypadku należy do kategorii problemów prostych do rozstrzygnięcia. Artykuł 31 ust. 3 Konstytucji przesądza bowiem wprost, że powinna to być ustawa, a w kasusie zamiast ustawy wspomniane jest rozporządzenie.

Bardziej skomplikowany jest problem samej dopuszczalności wprowadzenia tego rodzaju ograniczenia w świetle konstytucji. Rozstrzygnięcie tego problemu wymaga bowiem ustalenia, czy ograniczenie to jest konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób, a także przeanalizowania, czy ograniczenie to nie narusza istoty wolności poruszania się. Aby problem dopuszczalności wprowadzenia do polskiego porządku prawnego zakazu wchodzenia do lasów i parków rozstrzygnąć w świetle art. 31 ust. 3 Konstytucji, musimy zatem wiedzieć, czym jest owa konieczność ograniczenia, jak rozumieć pojęcie państwa demokratycznego, kiedy ograniczenie jest konieczne dla ochrony bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób, a także na czym polega istota wolności poruszania się. Na te pytania nie znajdziemy bezpośredniej odpowiedzi w żadnym przepisie Konstytucji, gdyż akt ten pojęć tych – kluczowych dla rozwiązania problemu dopuszczalności opisanego w kasusie ograniczenia – w żaden sposób nie definiuje. Na tym etapie musimy zatem sięgnąć do wspomnianego wcześniej orzecznictwa sądowego, w szczególności orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, oraz poglądów przedstawicieli doktryny prawa konstytucyjnego. Dopiero wtedy będziemy wiedzieć, że ograniczenia konieczne to takie, które – zgodnie z zasadą proporcjonalności – są przydatne dla osiągnięcia zakładanego celu, którym może być ochrona bezpieczeństwa lub porządku publicznego, środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ustalenie, czy dane ograniczenie jest konieczne

w rozumieniu art. 31 ust. 3 Konstytucji, wymaga również sprawdzenia, czy jest ono najmniej dla obywatela dolegliwe i jednocześnie proporcjonalne w ścisłym tego słowa znaczeniu, a zatem czy uwzględnia rezultat wyważenia różnych, kolidujących wartości, dóbr i interesów. W ten sposób okazuje się, że rozstrzygnięcie dopuszczalności danego ograniczenia wymaga zastosowania trójelementowego testu proporcjonalności obejmującego konieczność zweryfikowania celowości tego ograniczenia, stopnia jego dolegliwości i zakresu uwzględnienia kolidujących wartości, dóbr i interesów.

Bez sięgnięcia do orzecznictwa sądowego, w tym orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, oraz do literatury przedmiotu, nie będziemy również w stanie ustalić, czym jest istota wolności poruszania się, a bez tego ustalenia nie będziemy mogli rozstrzygnąć, czy zakaz wchodzenia do parków i lasów narusza – wbrew treści art. 31 ust. 3 Konstytucji – istotę tej wolności. I w tym przypadku problem nie sprowadza się tylko do kwestii wiedzy, jak należy rozumieć zakaz naruszania istoty danego prawa lub wolności, ale również obejmuje kwestię umiejętności zastosowania tej wiedzy do rozstrzygnięcia bardzo konkretnego problemu, a mianowicie czy zakaz wchodzenia do parków i lasów, o którym mowa w kasusie, jest to pogodzenia z wymogiem poszanowania istoty konstytucyjnie gwarantowanej obywatelom wolności poruszania się. Student rozwiązujący ten kasus, niezależnie od tego, jak rozstrzygnie rozważany problem, powinien swoje stanowisko w przekonujący i logiczny sposób uzasadnić, wykorzystując różnego rodzaju argumenty odwołujące się do treści obowiązujących przepisów prawnych, orzecznictwa sądowego i poglądów doktryny prawa. Gdy owe przepisy prawne wprost danego problemu nie rozstrzygają, poprawna ich wykładnia i przekonująca argumentacja prawnicza nabierają szczególnego znaczenia. To one decydują bowiem o tym, czy zaproponowane rozstrzygnięcie danego problemu uznamy za trafne. Umiejętność dokonywania wykładni przepisów prawnych i umiejętność argumentowania wykorzystującego rezultaty tej wykładni to podstawowe elementy warsztatu zawodowego każdego dobrego prawnika.

Niniejsza publikacja zawiera kasusy z zakresu prawa konstytucyjnego. Warto więc krótko wspomnieć o specyfice tego rodzaju kasusów oraz

zalecanej metodyce ich rozwiązywania. Kazusy z zakresu prawa konstytucyjnego dotyczą zagadnień objętych materia konstitucji oraz ustaw, które rozwijają zawarte w niej treści. Konstytucja, jak wiemy, reguluje różnorodne fragmenty naszej rzeczywistości, a ustawy z różnych dziedzin prawa w mniejszym lub większym stopniu ową regulację konstytucyjną doprecyzowują i rozwijają. To oznacza, że w zasadzie w każdym kasusie, niezależnie od tego, jakiej dziedziny prawa on dotyczy, mogą wystąpić problemy wymagające rozstrzygnięcia na gruncie konstytucji. Kazusy rozwiązywane w ramach kursu prawa konstytucyjnego powinny jednak zawierać tylko takie problemy, które można rozstrzygnąć na gruncie aktów prawnych omawianych w toku tego kursu. Stąd też najczęściej w kasusach tych występują problemy ustrojowe dotyczące funkcjonowania państwa i jego organów oraz przebiegu różnego rodzaju postępowań przed tymi organami i sposobu korzystania przez nie z przyznaných im kompetencji. Równie często w kasusach z zakresu prawa konstytucyjnego pojawia się problematyka ochrony praw i wolności jednostki. Ocenie może być wówczas poddany zarówno opisany w kasusie sposób korzystania z danego prawa lub wolności przez jednostkę, jak i sposób ograniczenia tego prawa lub wolności przez organy państwa, w szczególności te uprawnione do stanowienia prawa. W ramach takiego kasusu ocenie można poddać zarówno decyzję co do wyboru rangi określonego aktu prawnego wprowadzającego ograniczenia praw i wolności, jak i decyzję co do wyboru określonego sposobu ograniczenia danego prawa lub wolności. Kazus może również dotyczyć problematyki ochrony praw i wolności jednostki, a wówczas rozwiązujący go student będzie musiał wykazać się znajomością środków ochrony, a czasami również umiejętnością wyboru środka ochrony najbardziej adekwatnego dla danego naruszenia.

Specyfika techniki rozwiązywania kasusów z zakresu prawa konstytucyjnego wynika jednak nie tylko z ich tematyki, a co za tym idzie – z meritum problemów, które w takim kasusie mogą się pojawić, ale również ze szczególnego charakteru konstytucji, na gruncie której większość tych problemów jest rozstrzygana. Konstytucja zawiera bowiem wiele abstrakcyjnych zasad ogólnych i klauzul generalnych, których zastosowanie wymaga uprzedniego ustalenia ich znaczenia

przy wykorzystaniu różnego rodzaju metod wykładni oraz bogatego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i dorobku nauki prawa konstytucyjnego. Znajomość Konstytucji RP nie może zatem ograniczać się do znajomości jej tekstu; ten ostatni bowiem jest nieustannie normatywnie rozwijany przez judykaturę i doktrynę prawa. Co więcej, problemy konstytucyjne nie mogą być rozstrzygane wyłącznie w oparciu o brzmienie przepisu konstytucyjnego, bez uwzględnienia jego znaczenia dla całości regulacji konstytucyjnej i jej aksjologii. Stąd też, analizując np. prawidłowość skorzystania przez organ konstytucyjny z przyznanej mu kompetencji, musimy uwzględnić również pozycję tego organu w strukturze organów państwa oraz realizowane przez ten organ funkcje i zadania. Dopiero mając na uwadze wszystkie te kwestie i sposób ich uregulowania w Konstytucji, będziemy mogli podjąć próbę rozstrzygnięcia, czy np. Prezydent RP narusza Konstytucję, gdy odmawia powołania sędziów wskazanych we wniosku Krajowej Rady Sądownictwa albo gdy podpisuje ustawę budzącą poważne wątpliwości konstytucyjne. Są to kwestie dotyczące swobody organu konstytucyjnego w zakresie realizacji powierzonych mu kompetencji oraz granic tej swobody, które to kwestie z istoty swej nie są łatwe do rozstrzygnięcia, a jednocześnie często mają fundamentalne znaczenie dla rozstrzygnięcia kwestii bardziej szczegółowych.

Przy rozwiązywaniu kasusów z zakresu prawa konstytucyjnego student może również napotkać szereg innych, bardziej technicznych, choć równie istotnych problemów. Wiele z nich zostało opisanych przez Sebastiana Kubasa w wydanej dekadę temu *Trenerze akademickim*². Choć publikacja ta w znacznej części uwzględnionych w niej przepisów jest już nieaktualna z uwagi na zmiany prawa, jakie nastąpiły w ostatnim dziesięcioleciu, to jednak rozdział zawierający wskazówki przydatne przy rozwiązywaniu kasusów z prawa konstytucyjnego jest niewątpliwie wart uwagi. Znajdują się w nim bowiem dwa przykładowe rozwiązania kasusów tego rodzaju, które z pewnością

---

² Zob. S. Kubas, *Jak rozwiązywać kasusy z prawa konstytucyjnego?* [w:] P. Czar-ny, M. Florczak-Wątor, S. Kubas, *Trener akademicki. Prawo konstytucyjne*, Warszawa-Bielsko-Biała 2010, s. 149–160.

będą pomocne studentom pragnącym udoskonalić swoje umiejętności warsztatowe w tej mierze.

Prawidłowe rozwiązywanie kasusów z zakresu prawa konstytucyjnego wymaga jednak nie tylko opanowania opisanej wyżej techniki, ale również posiadania świadomości konstytucyjnej i związanej z nią wrażliwości na problemy konstytucyjne. Są to umiejętności, które nabywa się w procesie obserwacji pojawiających się w praktyce problemów konstytucyjnych i podejmowanych przez decydentów politycznych prób ich rozwiązania. Im większa wiedza z zakresu prawa konstytucyjnego, tym bardziej aktywna może to być obserwacja. Docelowo zaś przejawem tej aktywności powinna być chęć samodzielnego poszukiwania rozwiązań dla pojawiających się w praktyce problemów konstytucyjnych. Ten rodzaj aktywności pozwala nam na nieustanne udoskonalanie i rozwijanie naszej własnej techniki rozwiązywania kasusów konstytucyjnych.

Monika Florczak-Wątor

Rozdział II

KAZUSY

Wykaz zagadnień

1. Źródła prawa
2. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza i referendum ogólnokrajowe
3. Prawo wyborcze
4. Status deputowanych
5. Parlament
6. Rada Ministrów
7. Prezydent RP
8. Trybunał Konstytucyjny
9. Zrzeszenia, zgromadzenia i związki wyznaniowe
10. Organy kontroli państwowej i ochrony prawa
11. Trybunał Stanu
12. Zasady ustrojowe
13. Konstytucyjne wolności i prawa
14. Władza sędziowska

1. Zagadnienia od nr 1 (źródła prawa) do nr 4 (status deputowanych)

Kazus nr 1.1

Partia polityczna „MY” (nowe ugrupowanie reprezentowane przez 99 posłów, które po ostatnich wyborach znalazło się w Sejmie) postanowiła już na drugim posiedzeniu izby rozpocząć realizację głównego punktu swojego programu wyborczego, tj. walkę z wykorzystywaniem pracowników przez pracodawców.

Niemal wszyscy reprezentanci tej partii podpisali i przekazali do łaski marszałkowskiej projekt ustawy o zmianie Konstytucji, który zakładał nowelę rozdziału VI ustawy zasadniczej. W zamyśle projektodawców art. 146 miał zostać uzupełniony o nowy ustęp piąty, który przybrać miał następujące brzmienie: „Rada Ministrów otacza ochroną osoby wykonujące pracę. W tym celu nakłada na pracodawców obowiązki i ograniczenia, które uzna za konieczne dla osiągnięcia założonego poziomu ochrony”.

W odniesieniu do treści projektu ustawy wypowiedali się eksperci i pracodawcy. W proponowanej noweli upatrywali oni wiele zagrożeń, związanych np. z wysokim stopniem niedookreśloności nowego przepisu lub ograniczeniem swobody prowadzenia działalności gospodarczej.

Prezentowane przepisy skrajnie podzieliły społeczeństwo już po trzech dniach. Chcąc zapobiec dalszej antagonizacji nastrojów, Marszałek Sejmu zaproponował oddanie sprawy w ręce obywateli, wzywając Prezydenta do zarządzenia referendum ogólnokrajowego i jednocześnie kierując sporny projekt ustawy do pierwszego czytania. Argumentował bowiem, iż izba nowej kadencji nie powinna już w początkowej fazie tworzyć zaległości w swoich pracach nad nowym prawem.

Prezydent zadowolony z możliwości aktywnego udziału w debacie publicznej zarządził z kolei wspomniane referendum, informując o tym fakcie Sejm i Senat. Izba wyższa, nie chcąc opowiadać się za żadną ze stron sporu, pospiesznie podjęła uchwałę aprobującą zasto-